

а_1979_004607 2

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪБЕТ

София, 23 септември 1979 година

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

ДНЕВЕН РЕД	3 стр.
ПРИСЪСТВУВАЩИ	4
ОТКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	5
ИЗКАЗВАНИЯ	
Маргарита Дупаринова	5
Георги Саев	6
Крикор Азарян	8
Николай Николаев	12
Антония Каракостова	15
Николина Лекова	17
Чавдар Добрев	18
Крум Табаков	26
Банчо Банов	26
Енчо Халачев	29
ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	37
ЗАКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	40

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ

Стенографски протокол

София, 23 септември 1979 година

/Открито в 21,50 часа/

- 0 -

Д Н Е В Е Н Р Е Д

1. Обсъждане на постановката "Борци" от Стратис Карас, режисьор Енчо Халачев.

- 0 -

ПРИСЪСТВУВАТ:

Дико Фучеджиев
Енчо Халачев
Маргарита Дупаринова
Николай Николаев
Кирил Неделчев
Антония Каракостова
Банчо Банов
Славка Славова
Крум Табаков
Румяна Станчева
Георги Саев
Николина Лекова
Виолета Бахчеванова
Александър Панков
Крикор Азарян
Чавдар Добрев

ОТСЪСТВУВАТ:

Любомир Кабакчиев - на представление
Филип Филипов
Юри Ангелов
Юлиан Вучков

О Т К Р И В А Н Е

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Откривам заседанието на художествения съвет.

Кой от драматурзите отговаря?

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Аз.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Готови ли са програмата и плакатът?

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Плакатът е публикуван още в края на миналия сезон, а във вторник ще имаме и програмата.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: И така, имате думата.

И З К А З В А Н И Я

МАРГАРИТА ДУПАРИНОВА: Може би рядко съм била така затруднена да говоря, както тази вечер, защото съм много дълбоко развълнувана. Пиесата е много силна и работата е много сериозна. Мисля, че всеки е дал максимума в своята работа.

Много сериозно е разчетена пиесата от другаря Енчо Халачев, както винаги работи той.

Работата на колегите е много сериозна.

И все още има нещо, което да дойде още, защото някакши машабите са необикновени и като написване, и като реализиране на това, което иска да каже този представител на света, този писател от този прекрасен остров. Има още какво да дойде. И това, което е постигнато, е, как да кажа, много хубаво. Може би пространството не е достатъчно, макар че декорът е хубаво разпрострян, и тази чудесна музика, който идва от този край на света, от този край без музика.

Мисля, че това ще дойде още, защото много силна, мъжка

е работата, но пак повтарям - пространството е малко за тези сблъсъци, за тази страшна борба наистина. И аз вярвам, че това ще стане, те ще си го намерят. Макар че пък и много истински се борят тези момчета и момичета. Не знам какво би могло да стане, за да не се ударят някога така страшно. Но те ще си намерят и всякак ще стане това нещо.

Смятам, че това е едно много сериозно постижение, един много хубав, сериозен път, по който трябва да върви нашият театър. От все сърце поздравявам всички!

И е хубаво това, че така дълбоко е търсен този подбор с хората, с мъжете, макар че ми се ще още по-страшни да бъдат и Тони накрая да бъде най-страшен.

ГЕОРГИ САЕВ: Аз съвсем неорганизирано ще се изкажа, защото сигурно от художествения съвет аз съм единственият, който не е чел пиесата, разбира се не по вина на ръководството на театъра.

Трябва да ви кажа, че много трудно възпрех пиесата. И това е положително. Тя е една положителна провокация спрямо зрителя, спрямо мисленето му, спрямо конвенционалното поне досега възприемане на облика на театъра в репертоарен план. Говоря за Народния театър.

За мен стана ясно, дали съм прав не знам, че това е микрообразът на репресивното общество, художествено и драматургично пресъздаден.

Струва ми се, че режисурата това ни го подсказва и ни го доказва. Но като признавам подробната, детайлната работа на режисьора, бих искал да му отправя няколко бележки.

Струва ми се, че експозицията на първата част е доста забавена ритмично. Би трябвало по-скоро да се върви към ефекта на неочакваното присъствие на Тодор Колев, измамата, която той

ще ни поднесе.

Освен това аз мисля, че Тодор Колев рязко взривява моята представа за този образ, поне дотолкова, доколкото аз мога да следя по текст. Неговото изпълнение се колебае между естрадата, т.е. по-скоро върви към естрадното изпълнение, а този образ аз лично в моята представа го свързвам повече примерно с филма "Гъркът Зорба", с едно по-голямо внушение, с една по-голяма сила и дори трагиката, която е намерена в този мошеник, тези моменти на унижението на човека, всичкото това би прозвучало и по-силно. Дори и той го осъзнава - който прави това общество и той участва в насилието.

Образът на Велко Кънев на мен не ми е ясен като задача. Той малко или много ми повтаря като приспособление от "Опит за летене", може би защото съм под влиянието още на този "Опит за летене" от Белград, но не ми е ясен като функция какъв е и каквото го отличава от Колев. И двамата са търсени в един план. Докато пък Антон Радичев аз вече го възприемам като мозъка на тази организация. Изчистен е, контурите ми са ясни.

Това е за тримата изпълнители.

По отношение на изпълнителките трябва да ви призная, че ми беше приятно да гледам този дует - Славка Славова и Таня Масалитинова. Този дует ми напомня нещо и от "Бягството" на Михаил Величков, продължение. Това е хубаво, но нещо ново няма казано от актьорите. Едва във финала на др. Славка Славова е забележително това - градацията, кресчендото на "ти"-то - "Ти, ти, ти!" То е наистина един миг, в който изпитваш искрено естетично удоволствие от изпълнението на актрисата.

Жоржета Чакърва мисля, че е ясна като задача на сцената

Също така мисля, че режисурата е трябвало общо взето да прибере по линията на вкуса. Спомням си една мисъл на Крейг,

който казва, че красивото е една много широка концепция, в него може всичко да се вложи: може да се вложи и грозното, и други неща, но тя не търпи незавършеното.

И аз мисля, че именно тази естетика на спектакъла има нещо, което не е завършено, неприбрано, несъбрано. Има преизграденост, има грубост и то не грубостта на насилието, която е търсена, а има известна вулгарност. Може би съм малко по-силен в израза, но Енчо може да ме разбере.

Аз мисля - така бих завършил - че това е наистина една постановка, която ще се посрещне и с интерес, и с противодействие, защото тя е именно като провокация, положителна, пак повтарям, непривична като мислене и дори като изпълнение.

КРИКОР АЗАРЯН: Аз вземам също с известно неудобство думата, просто неудобство, произтичащо от простия факт, че пиесата, както вече се каза, е доста своеобразна и повече или по-малко ние сме отвикнали, не сме си създали нужните стереотипи да рамкираме мислите, които предизвиква подобен род представление. Затова аз искам да се извиня, че изказването ми няма да бъде нито компетентно, нито пък особено полезно. Но взимам думата, за да кажа, че аз просто като човек и като професионалист, който има известно отношение към театъра, бях развълнуван от спектакъла, от репетицията, независимо от това, че надничях на една-две репетиции и изпитвах, гледайки фрагментарно, чисто професионална радост от такова едно артистично, интересно, неочаквано, оригинално живеене на сцената, пресъздавайки едни много сложни биографии, бих казал едни много трудни образи, които са трудни не толкова за това, че са не съвсем познати за нас, но и трудни със своята многоплановост.

Тъй като съм чел пиесата два пъти и съм имал удоволствие то да гледам няколко репетиции, а и сега гледах спектакъла, труд

но ми е да я формулирам все още. Не изключвам и това, че спектакълът може би не съвсем ми помага да изясня докрай нещата в себе си.

Но трябва да ви кажа, че при първото ми впечатление, когато четох пиесата, тя ми се видя доста неясна, а след това, когато я препрочетох и гледах някои репетиции и сега, в съзнанието ми просто нещата са еволюирали.

Не знам дали това е една притча за, както се каза тука, един микросвят на едно общество на насилие. Когато се опитваме да формулираме такива пиеси - това др. Саев го знае - с едно изречение, ние във всички случаи изпадаме повече или по-малко в ограбване на цялото онова внушение и всички онези асоциации, които предизвиква едно такова представление.

Разбира се всичко това е твърде субективно, но гледайки представлението, следейки движенията във взаимоотношенията на тези хора, раждането и умираването на надеждите, тревогата, униженията, радостите, цирка и същевременно трагедията на този свят, трябва да ви кажа, че нещата въздействуват много по-тотално за мене. Да, действително става въпрос за едни взаимоотношения в едни по-други социални условия. Става въпрос за едно ограбено от радост съществуване, за едно тъжно съществуване, където човекът живее с някаква надежда, и идва тази надежда, и ние трябва да преживяваме така да се каже крушението на илюзиите, крушението на тези надежди.

Странното е - и др. Саев го каза - че тези хора - и Игнатис, и Казановас - в последна сметка колкото са палачи, толкова са и жертви. Те са така да се каже многоплатови. Както каза самият Игнатис, всеки от тях има в своя живот един Тоби в смисъл, че това е един живот от матрешки, където над тебе все има някой и ти спрямо някого си жертва. И в името на необходимостта,

на инстинкта да съществуваш сякаш устройството, системата е такава, че трябва пък да бъдеш палач в името на това съществуване на този живот спрямо някои други.

Трябва да ви кажа, че не много често съм гледал спектакли, където така интересно, както вече казах, се живее на сцената, така ярко. Изразните средства, които са избрани, мисля, че се налагат от самата драматургия, не предполагат това. Пиесата започва просто с изключителност. И от тука актьорите, водени така да се каже от живота на образите, са вече поставени в една изключителна температура.

И трябва да ви кажа от скромния опит, който имам, че това е труден театър, изключително труден театър с това жанрово разнообразие, с един художествен еkleктизъм, който съществува в самото...

Не знам какво подразбирате, когато се казва естрадно, но за мене в това се оглежда биографията на тези герои. Да, има едно особено професионално съществуване, но това професионално съществуване е подчинено на характеристиката на образите, на биографията им, на биографията и характера на взаимоотношенията им. Това е един свят, но в този свят има различни пластове, има различен характер на взаимоотношенията. Един е характерът на взаимоотношенията в семейството, друг е характерът на взаимоотношенията между тези борци така да се каже. И от сблъсъка между тези два пласта се получават за мене много интересни искри.

Разбира се би могло много да се говори, защото мисля, че самата работа, това, което гледахме, дава интересни възможности дава възможности за разговори.

Аз просто искам да поздравя колегата Халачев за тази с много въображение и с много чувство за артистизъм проведена работата. Искам да поздравя и актьорите, които ми въздействаха много

силно, работата на художника и работата на композитора.

Понеже това е едно представление, което задължава да се мисли върху него, вероятно ще възникнат редица неща, които впоследствие охотно бих споделил с колегите си. На първо време две неща има, които бих искал да кажа.

Първото е финалът. Струва ми се, че финалът е малко удължен. Аз съм съгласен с това, което каза Саев - че експозицията е много удължена. Даже в нейната последна четвърт просто интересът почва да пропада. Също добих чувството, не знам защо, че по едно време във финала липсваше онази стремглавост, липсваше, а действието започна да боксува и отново почувствувах едно отдалечаване на интереса ми. Специално този финал с Чакърова, това ми се не е по автора, просто не помня такова нещо, в тази метафора има нещо точно, в смисъл има нещо вярно, но същевременно струва ми се, че някакси чуждее на целия според мен точно подбран климат на изразни средства: шевна машина, стол, платница, куфари, пружини и т.н. и т.н. И тази амфора ^{която} още в началото ми чуждееше, в целия бит ми стоеше малко измислено, и накрая видях, че тази пушка гръмна, ми се струва, че е малко вън от стилистиката на всичко онова, което сме видели до там.

Разбира се в един финал нещата могат да отидат до обобщение и аз, казвайки това нещо, никак не съм убеден, че съм прав. Но просто искам да споделя нещо, което съм почувствувал.

Друго нещо. Мисля, че има една пауза, която ми се струва, че е излишна. Това е паузата, когато излизат Игнатис и Каза новас, става някаква малка светлинна промяна, има музика, Татяна Масалитинова си сваля престилката и тогава се продължава с репликата "какво ще правим сега?" Ако вие с това искате да фиксирате някакво време или пък не знам за какво ви е необходимо, то просто ми е излишно. Според мене тези хора са търпели тези 10 минути

докато те си тръгнат, униженията с кърпата, с кафето, това, че мълчи героинята на Славка Славова, това, че дори Антигона не се обажда, само и само в името на това - тези да се махнат и като се махнат, да видим какво ще направим. Затова там просто това прекъсване според мене е противоположно на основното действие за тази сцена.

Това са нещата, които исках да кажа.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Аз не искам да повтарям Коко, понеже и аз мисля почти това.

Най-напред искам да кажа, че както винаги Енчо Халачев не изневерява и съм много щастлив, че върви по този път - да прави пиеси в нашия театър, които не са модел, не са видяни, и поставяйки ги, не знаем какъв е изходът. Имам пред вид "Хенрих четвърти", имам пред вид "Крайт на книга шеста" - едни доста трудни, ако си спомняте, за времето си като възприятие пиеси, както и тази, пред която сме изправени тази вечер. Трудно се дирижира Стравински и Онегер. И мисля, на Енчо, като е тръгнал по тази линия да прави неща, които не са видяни, му прави само чест.

Аз съм дълбоко доволен от представлението, което има своите кусури, но хубавите неща, които каза Коко, аз няма да ги повтарям.

Първо, съм много приятно изненадан от чудесната игра на почти всички колеги. Приветствувам решението на Халачев да покаже ни в тази изключително трудна, чаплиновски трудна роля Тодор Колев. И тъй като тук става въпрос за палячовци, за клоуни в живота и на борческата панаирджийска площадка, мисля, че спирайки се на този актьор, той никак не е сбъркал. И като махнем лекото притеснение, че този човек стъпва за първи път на сцената на нашия театър, аз мисля, че само след няколко репетиции Тодор ще завърши онова интересно нещо, което го прави Тодор.

Аз мисля, че в този актьор има толкова трагически нотки не говоря за "Човекоядката", говоря специално за тукашната му работа, че естествено, ако ние сравняваме с Антони Куин в "Зорба гъркът" и т.н.... Аз по принцип не обичам да сравнявам или да натиквам в чекмеджето на някаква представа пиеса, която не съм чел или за първи път гледам. Мисля, че Тодор е, грубо казано, актьор за нашия театър, защото той играе сложно.

Вие разбирате ли, че ето и тоя Велко Кънев, който може и да се повтаря от "Балона", играе сложно. Вие разбирате ли, че това е един друг вид театър, една друга школа, която, уви, за разочарование на много театрали и хора си пробива път и става онова, което се нарича съвременно изкуство в края на ХХ век. За жалост така е.

ГЕОРГИ САЕВ: Защо за жалост? За радост.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Не знам.

Сега разбира се, говорейки това, аз мисля, че има какво наистина да се пожелае още. Съгласен съм с това, че експозицията е малко дължка, но тя е и малко авторски дълга. На мен пък не ми беше скучно, защото както добрия киноroman, така и това си го представих като един театърroman, грубо казано, където всичко започва мудно, бавно и почват да се разплитат онези сложни неща. Даже си мислех какво би могло да се съкрати от текста или от нещата вътре. Пък си мисля: ами пък този, който обича Чайковски, ще отиде да слуша Чайковски, а този, който обича да слуша Панчо Владигеров, ще отиде да слуша него. Мисля, че няма нищо лошо в това даже и с тази експозиция.

Искам да кажа нещо за финала с малкия Калоянчев. Струва ми се, че когато пристигне върхът на насилието, каквото той олицетворява според мене, трябва да има един стрес у всички и най-вече у жертвата Тодор. Не знам, може би греша, но то трябва да е

един акцент, в който всички се парализират от тази бруталност - той влиза целият в бяло, съблича се и остава една мазна мускулетата маса, която ще почне да мачка. И той смачква онази красота в лицето на Жоржета.

Затова ми се чини, че финалът може и така, на мене ми хареса. Но ми се струва, че това ^Упредполага Жоржета, цялата ѝ линия, ако това е убийството на красотата, грубо казано, на Антигона, тя не бива да бъде в цялата пиеса така остра, както игра тази вечер. Чини ми се, че за да убие накрая с тази ваза, амфора този дебел човек това крехко създание, тя трябва да има друга линия през цялата пиеса. Може би бъркам, но Жужето ми се видя малко островата на моменти, малко така съвременно момиченце, а то е друго според мене, за да бъде символът символ накрая. Може би бъркам, пак казвам, но ~~Така~~ мисля.

И другото, което ме подразни, е това, че суфлорката според мене не бива да стои в центъра, в пъпа на събитието. По принцип винаги съм се дразнел от суфлорки на камерната сцена. Мисля, че един добър театър не бива да си позволява това. Ако съберкат артистите, съберкат. Това са опитни артисти и ще се преборят. В края на краищата никъде в света не съм видял такова чудо - със суфлори, па и да се виждат на всичкото отгоре. Като се съберка, както съберка днеска Тодор от смущение, ами то се разбира. Тя само подчертава гафа, който става. Понеже е в центъра на събитието, мисля, че е излишна там да бъде.

Това е, което имах да кажа.

Много ми хареса музиката на нашата гостенка и работата на Младен също, художника. Естествено - всяко едно такова бамбашка представление ще си има и своите привърженици, ще си има и своите отрицатели. От там нататък ще видим. Публиката ще си покаже най-добре.

Благодаря.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Тази пиеса още при нейното приемане от нашия художествен съвет предизвика колкото радост, толкова и недоумение. Може^{би} това е естествено и не трябва да ни стряска, защото действително ние имаме твърде малък опит нашият театър да се среща с подобен вид драматургия.

Пиесата е едно изключително хуманистично произведение с определен, точен и ясен политически адрес. И това, че тя влезе в нашия репертоар лично аз го приветствувам.

Става въпрос действително, както каза др. Саев, за един микромир на лумпени, които пристигат един след друг в този дом на тези три жени. По повод на началото искам да кажа, че на мен страшно ми харесва, че нашият спектакъл започва от нула - от един съвсем семпъл житейски оправдан ход, от нищо, от кандилцето и така дълго се подготвя това зрелище до събуждането на Тодор Колев. Това е за мен оправдано, защото публиката влиза постепенно и ненатрапчиво в атмосферата на този спектакъл.

Приемам и много се радвам на това, че актьорите носят блясъка на своите професии, този артистизъм, тази площадност, тази уличност на панаирното начало, което го има и в тримата актьори.

Изключителен е за мене дуетът на Славка Славова и на Таня Масалитинова.

Жужа Чакърлова я приемам много в тази остра линия на човек, който се бунтува, но няма още опита да намери точния начин, за да се противопостави на злото и затова така бавно и дълго се стига до този трагичен финал.

Пиесата е много сложна с това, че тука биографиите са на съвсем конкретни психологически точни характери и трябва да се играе точноста на характера, точноста на биографията на то-

зи характер. И в същото време и тримата мъже по отделно, и трите жени по отделно имат, носят една метафора, която се засилва все повече към финала. И това, че тази метафора излиза и в играта на бълз, и в играта с импровизирания оркестър в средата на една арена, и във финала с тази метафора, вече тя се натрупва, наслоява се тази метафора и води към един размисъл публиката, защото става въпрос за неща, които засягат всички нас, става въпрос за човешкото съществуване в крайна сметка в същност, за надеждите на един човешки живот и за начините, по които трябва да се противопоставя всеки един от хората на злото.

В това отношение на мене ми се струва, че спектакълът е изключително стабилно построен, много ярко, с много нови неща и изразни средства, които обогатяват и актьорското майсторство, и режисьорското мислене. Един опит, който е изключително положителен.

Много приемам решението на декора на Младен Младенов, но тук ще се възползвам и ще цитирам думите на Иво Хаджимишев, който с опитното око на фотограф предложи едно разместване на платнищата, които са отзад зад машината, понеже те отнемали твърде много от светлината и така не се виждат очите на актьора, които са на машината. Просто там да се сложи нещо по-неутрално, по-убито, за да може да изпълне актьорът.

Съгласна съм със забележката, която направи Коко Азарян за махането на тази пауза след излизането на Казанова с Игнатис, след сцената с кафето става въпрос. Тя действително разпилява малко вниманието на зрителя. Вече трябва да се върви към една устремност. Просто актьорското поведение и светкавичното решение на трите жени изискват тази устремност.

Музиката е много добра. Приветствувам също Румяна за нейното създаване.

В мене днеска за първи път изникна едно колебание само за едно от началните парчета на музиката - тази музика кьнтри, малко в този стил музика. Или това беше вчера. Махнахте ли го?

РУМЯНА СТАНЧЕВА: Кьнтриго го махнахме. Вчера стана грешка и днес се закачи.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Този гаф, който стана.

Това, което ми се ще да се появи, не знам дали съм права тука, в самия финал, това е онзи момент на страх, който трябва да предизвика все пак Жужа в насилниците с нейния протест и бунт за да дойде тази разплата малко преди амфората. Все пак някакъв момент на паника трябва да предизвика бунтът ѝ, за да е съвсем ясно, че този бунт не е така безсмислен поне.

Това е, което имам да кажа.

На добър час на представлението! Изключително много му се радвам.

И едно допълнение. Освен с "Дипломати" на мене ми се струва, че ние трябва да се погрижим това представление да върви може би паралелно и с "Бяг", където Антон Радичев има едно съвсем малко участие в един от контраразведката Горин, той е буквално с една реплика и половина, за да може представлението да върви паралелно и с "Бяг".

НИКОЛИНА ЛЕКОВА: Нямам претенции да се изкажа особено дълбоко професионално. Просто ще говоря като зрител, който за първи път гледа представлението, и мисля, че това все пак е интересно за създателите на спектакъла.

Да си призная, мене представлението ме остави хладно, като го гледах. Разбира се с това съвсем не искам да кажа, че го отричам. Може би защото е доста сложно за възприемане и от там не станах един развълнуван участник-зрител.

Виждаме на куп събрани блестящи актьори. В спектакъла

има блестящо изпълнени сцени, но има и сцени, където недоумявам защо се губи действието, защо и звезднъж тези органични актьори стават показни. Вероятно това се дължи ^{на двайца,} ~~това~~, че за първи път се срещат с публика и все пак това им се отрази. Даже някои колони оставиха у публиката впечатлението, че не си знаят текста. Вероятно не е така.

Блестящи сцени имат Славка и Таня.

Но най-много ме смути Тодор Колев и Велко Кънев донякъде защото и аз също считам, че трагиката и на двата образа не достига до зрителите. И ако някъде към финала публиката се смее, както се получи тази вечер, това не бива да се получава, поне доколкото аз разбирам спектакъла.

Това е, което бих могла аз да кажа.

Също много ми хареса музиката, декорът.

Предполагам, че е все пак естествено да се получи такова малко разкъсване на спектакъла поради срещата с публиката и че след няколко представления, вече при редовните срещи по-нататък с публиката, всичко това, което ме смути лично мене, ще си тръгне по нормалния път нататъка.

На добър час!

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Аз съм в неизгодно положение, понеже директорът ми каза, че аз не бива да пиша в печата за постановки на Националния академичен театър, което сигурно е правилно, но съм свикнал това, което го кажа на художествения съвет или в приятелска компания, да го изразя в пресата. В случая ще се задоволя само с мнението си в художествения съвет.

Убеден съм, че този спектакъл ще има своите противници и то бих казал определени противници, ще има и други, на които спектакълът ще допада особено. Разбира се ние всички можем да говорим, че харесваме пиесата, но според мене полемиката почва

от пиесата. Няма защо да се лъжем. Това е пиеса, която е построена на принципа на парадоксалната логика, т.е. тип драматургия, която ние теоретически даже в отделни случаи можем да приветствуваме, но като курс, като култура, като възпитание така да се каже това, което сме засукали с майчиното си мляко, вътрешно на голяма част от нас това е чуждо. Иначе, когато правим да кажем съпоставки, говорим, че този е колос на този тип драматургия, той има такъв принос, щом се срещнем конкретно с автора, ние оставаме повече или по-малко стъписани. Аз смятам, че няма нищо лошо в това.

Лошото е само в друго - че една култура не бива да преминава галопирайки, незабелязвайки неща, които стават в европейския театър. Тя трябва вероятно да изпита на собствения си гръб разбира се и слабостите в методологията, слабостите бих казал дори в концептуалното обхващане на света, но същевременно и в едни постижения, които са постижения както по отношение на едно необичайно поднесено третиране на човешките проблеми, така и в резките промени в стилистиката на актьорската игра, в начина, по който съчетават бих казал даже еkleктично средства, в начина, по който обобщенията идват ненадейно сякаш неподготвени, в начина, по който клоуната по някакъв странен път зазвучава трагично. Но това в същност не е трагедия. В него има и комедийното, има и присмех, има и палячовщината, има и шотовското начало.

Аз смятам, че полемиката, за която говорим, идва именно от пиесата. Аз определено - първо почвам с това - харесвам пиесата. Харесвам я първо, защото вече ви казах, че това е един удобен за нас вариант не само да се информираме, но и да съпрем живеем търсенията на световната драматургия.

Второ, тази пиеса носи една определено политическа и социална идея. Тука вече и Саев говори за това. В нея всички тези

бих казал проблеми на европейската култура са пречупени през нашия балкански регион, т.е. през нашата балканска чувствителност, по-буйно, по-пълнокръвно, и ние виждаме, че тука алегорията, алегория са дори и самите имена, алегория разбира се е, че този малък дом е същевременно и Гърция, т.е. на различни нива има алегорични символни внушения и всичко това пределно конкретно, пределно фиксирано в образите, в техните взаимоотношения.

На мене ми се струва, че този начин на интерпретиране, на сценично интерпретиране и драматургично интерпретиране на живота, е сложен. Той в голяма степен представлява трудност на настоящия етап за българския театър, представлява трудност за нашия вкус, за самите нас и за мене самия разбира се. Но така или иначе ние се сблъскваме, ние се срещаме с това, което наричаме художествена ценност. Тази художествена ценност по някакъв начин ние трябва да я проумеем, да я разберем, да я представим, да я изобразим.

Преминавам към второто. Смятам, че Енчо Халачев е рискувал, но ние открито сме го казали, че на нашата камерна сцена в по-голяма степен ще си позволяваме да експериментираме, в по-голяма степен ще си позволяваме да поднасяме неочаквани решения, неочаквани форми или непознати достатъчно у нас форми на театъра на театралната култура. Той се е заел с това и аз смятам, че неговият спектакъл респектира. Това е едно сериозно художествено явление, полемично разбира се, но което ние с лека ръка в никакъв случай не можем, не бива според мен да казваме да или не, а по-скоро ние трябва да си поставим задачата да го анализираме.

Т.е. съгласявайки се например с всичко това, което каза даже и Саев, моят приятел, аз в същото време мисля така. Да почнем от актьорите. Ето каза се за естрадност. Азарян добре отговори, че разбира се, трябва да има и естрадност, трябва да има клоунада

трябва да има палячовщина, трябва да има цирк. Всичко това е заедно. Има го и драматичния момент. Но този драматичен момент е подчинен на биографията на палячото, на циркаджията, на пехливанина, който е в същност жертва, който е осмян, унижен.

В този смисъл аз смятам, че актьорът вярно третира образа си. Друг е въпросът, че аз също съм споделял, че в отделни моменти може да изпъкне в по-голяма степен известна драматичност, но тука е голяма опасността да се премине в успоредно наслагване на багрите, което веднага създава представа за нещо друго, което не е пиесата и не е тази стилистика, за която аз досега говорех.

Дали Велко Кънев донася нещо ново като образ в сравнение с Игнатис? Неговият образ, на Казановас. Аз мисля, от изпълнението на Велко Кънев става ясно, че това е в същност човекът, който стои на малко по-високо равнище в иерархията на унижените подтисници така да се каже. Той носи според мене това, че те са на стъпала. Той е на по-високо стъпало в този свят на тези бих казал оръчени подтисници. Това го подчертава Велко Кънев според мене.

ГЕОРГИ САЕВ: В какъв смисъл по-високо? Ранг, интелект, функция? Конкретна функция?

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Тука той притежава едно качество, което не го притежава в такава степен Игнатис. Това е хитрост. Аз говорих и с автора междувпрочем и авторът каза така: Той притежава известна по-голяма възможност да манипулира. Това, казва, вече е една степен в цялото това общество на репресия, както го наричат. Да го наречем интелект, разбира се съвсем условно. Но това е едно друго качество от грубата ~~биза~~ сила на палячото. Това е малко по-висока степен.

Авторът междувпрочем рязко реагира, когато ние почнахме да говорим за иерархия между тях. Той каза: в същност тука не става въпрос в буквалния смисъл за иерархия, а става въпрос за

качества, които в управлението така да се каже на това общество, на тези жени и т.н. всяко от тях първо носи свое своеобразие, но второ, като качество то е с нещо по-силно от другото. Да кажем ловкостта е по-силна от примитивната сила.

Ето в този смисъл тука има едни натрупвания и аз смятам, че Велко Кънев, без да се идеализира образът и без да казва "ето, аз съм над него", но той загатва и не само загатва, а разкрива това бих казал степенуване на качества на героите.

Аз смятам, че Енчо Халачев, който е имал извънредно трудна задача, пак ще подчертая, се справя много успешно и мисля, че това, поне доколкото аз познавам творчеството на Халачев, е един от най-добрите му спектакли. За мене това е интересно, че аз винаги съм го възприемал като представител в хубавия смисъл на големия академичен така да се каже, достолепен или как да го нарека театър. Тука виждам вече едни нови страни в неговото дарование. За мене винаги е интересно, когато един творец не просто продължава да работи в едно русло, но когато той разкрива и нови възможности да погледне на хората, да погледне на света. И в този спектакъл според мене Енчо Халачев върши тъкмо това.

Много е добра работата според мене с актьорите. Лично аз много харесвам изпълнението на Славка Славова. Мисля, че то е намерено и като контраст много оригинално и много интересно. Доколкото знам в други постановки на тази пиеса такова решение няма.

Смятам, че с ярка художествена сила са защитени образите от страна на Тодор Колев и Велко Кънев, като мисля, че Тодор Колев в този образ може би се реализира по-богато, отколкото в Топузов. Там е по-събрана формата. Аз след малко ще говоря за точната форма. Там е по-събрана формата, но тука мисля, че разкрива повече багри от своя талант.

Смятам, че Велко Кънев също дава пример за едно положително

но обогатяване и това особено трябва да го подчертая, тъй като става въпрос за един актьор, който е млад, това са първите негови наистина по-крупни завоевания. В други образи, които е играл в нашия театър, няма да говоря, независимо че са големи постиженията, но ми се струва, че в някои отношения, поне като средства е бил сравнително по-беден, говоря за актьорските му средства.

Струва ми се, че е вярна трактовката и на другите образи. Аз смятам, че единствено към Радичев имам по-сериозни забележки, тъй като той не градира достатъчно финала. Пак автора ще цитирам, но той беше казал нещо такова - че другите двама борци това са в същност хора, които са избягали от неговата така да се каже мафия ли, група ли, няма значение как ще го наречем. Той трябва да бъде много по-тънък манипулатор и в този смисъл и по-жесток. Не са нужни според него тези кръсъци, тази експанзивност, но той трябва да носи вътрешната сила на жестокия, на озверения, на господстващия така да се каже ...

БАНЧО БАНОВ: Безкомпромисен.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: ... безкомпромисния, ако щете, индивид. Т.е. с по-тънки средства трябва да разкрива всичко това.

Тази вечер гледах една част от спектакъла. Аз го познавам добре целия спектакъл. Смятам, че много точно прозвуча съдържанието, което е търсено от режисьора. Междувпрочем вие знаете, че по парадоксалната логика може да има много интерпретации, различни интерпретации и те трябва просто да се оправдаят. Но все още спектакълът няма достатъчна форма точна, математически изградена форма, която се изисква според мене за подобен вид изкуство при цялата му органика, специалната му експресия ако щете, при целия този еkleктизъм от средства, който също се предполага от този род драматургия. Това всичко би трябвало да се постигне в една точна форма.

Вахтангов казваше: за театъра не бива да се импровизира, а сякаш се импровизира. Т.е. да се създава впечатление за импровизация при математическо бих казал акцентуване на всеки жест, на всяка стъпка, на всяко движение. Примерно борбата - това трябва да бъде абсолютно разиграно, както във фигури в шахмат.

Тука като че ли класово също трябва да бъдат нещата точно зафиксирани, точно определени. Тука като че ли наистина се импровизира в редица моменти. Аз не съм убеден, че в другия спектакъл редица примерно внезапни такива избухвания няма да бъдат понижени като тон, или пък примерно сега дадени движения дали точно ще се повторят. На мене ми се струва, че това изкуство, първо то и изкуството на комедията предполага въобще точна форма по принцип, но особено това изкуство предполага една много по-точна форма, предполага бих казал голямата дума стил.

Сега на този спектакъл в недостатъчна степен е това, не му достига стил. Аз мисля, че това може да се обясни и с малко напрегнатия ритъм на работа, особено в последните дни, но от друга страна, това е обяснимо и с това, което вече говорих, което Николай говори - че се преборваме с нещо, което недостатъчно познаваме. В известна степен това е една пионерска работа и сигурно тази форма, която винаги трябва да бъде краен резултат на духовните търсения, това е бих казал не само усетът за стил, но постигнатият стил, все още като че ли това нещо не можем да го изградим.

Що се отнася вече конкретно до нещата, аз мисля, че ^Впоследната част в по-голяма степен вече трябва да настъпва жестокостта. Мисля, че и др. Дупаринова говори за това.

Аз не бях гледал това решение с амфората. Не ми беше достатъчно убедително. Малко от друга опера като че ли е.

Второ, целта на пиесата сигурно не е това - да покаже,

че те убиват някого. Може би с техния манталитет на палячовци те никога в буквалния смисъл на думата не биха убили някого си, но те биха убили духовно хората, те им отнемат надеждата, те им отнемат любовта, те им отнемат мечтите, идеалите, те ограбват човека.

МАРГАРИТА ДУПАРИНОВА: Но и убиват!

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Тука не е важно, че убиват. Извинявайте. По-сложното е, когато отнемеш на човека тези неща. И тогава вече дали ще го убиеш или няма да го убиеш, това е въпрос на палача. В затвора си има палач, който ще го убие. Това е друг въпрос. Не за това става дума в пиесата. Тука става въпрос за духовното унижение, за духовното подтискане и за другата тема, която е много важна, мисля Коко говори за нея - за това, че жертвата е по-жестоката от господаря. Ето униженият човек с по-голяма сила подтиска другите, отколкото да кажем този, който е по-голям, с по-голяма жестокост изпълнява заповедите. Това го има и в спектакъла. Аз не го говоря вече като забележка. Това не го казвам като забележка. Просто допълням.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Аз помислих, че е забележка.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Не, не.

И така, аз съм към хората, които харесват този спектакъл. Ако не в отделна статия, надявам се, че в някоя, в която обобщавам нещата, това ще го изтъкна, тъй като според мене, както знаете, аз съм ги внушавал нещата доста сполучливо в някои случаи, в някои несполучливо, но това ще го изтъкна, защото мисля, че нашият театър е длъжен да извърви този път, като разбира се той трябва да продължава главната си, основната си линия на развитие но многообразието в търсенията, в стиловете, във формите, в жанровото закрепостяване аз смятам, че това е необходимо. Това е школа както за широката публика, така е школа и за самите театрални творци, така разбира се и за нас, които ^{се} смятаме специалисти в

областта на театъра.

КРУМ ТАБАКОВ: За мене най-радостното и най-хубавото като постижение е, че тази, както Николай каза, бамбашка пиеса е стигнала на сцената в един вид, който е категоричен и като идея, и като форма, и като внушение, независимо, че може да има някакви стилкови неточности или актьорите, специално Масалитинова и Славова са блестящи, но някои може би не са още узрели.

Най-важното е, че непредубеден зрител и човек, който не е чел пиесата, според мене съвсем ясно и категорично всичко му е поднесено и може да я възприеме, стига да не е предубеден в обратна посока.

За музиката поздравявам Енчо и колежката Румяна за това, че много пестеливо, в същност вързано в тъканта на пиесата, въобще няма музика, една много красива мелодия като музикална завеса.

Единствената ми забележка е, че при монтажа е допусната просто учудваща за мене грешка, недопустима грешка, че едно мотивче, което се повтаря, при снаждането му личи много ясно и неприятно монтажът, което е просто недопустимо и това трябва да се преработва. Това е техническа работа, но така не може да излезе.

Това е.

БАНЧО БАНОВ: Аз ще кажа само няколко думи, защото тука се казаха много интересни и много важни неща, които аз изцяло споделям.

Трябва да кажа открито, че аз съм един от горещите защитници на пиесата и на постановката, като смятам именно това, за което говори Чавдар - че това разширяване на границите на нашия реализъм, този опит да се навлезе в едни нови за нашия театър територии, непривични бих казал, ще обогати, надявам се нашия основен творчески метод.

Аз бих подчертал именно това правилно разчитане на пиесата

сата, нейния точен политически адрес и мисля, че именно този финал който Енчо Халачев е намерил смъртта на Антигона, което го няма по автор, това е може би единствената реплика, на нашия свят на нашето мислене към пиесата и към идейната структура на пиесата.

Докаато авторите от оня свят все пак може би държат главно на тези духовни осакатявания у хората, държат на това ограбване на духовните богатства, за които говори така хубаво и Коко, ние трябва да кажем, че ние се боим не само от това. Ние се боим и от смъртта, която носят тези хора. Защото както те избиват своите, така утре ще тръгнат да избиват и нашите. И мисля, че това е един идеологически акцент, който Енчо Халачев добре е намерил.

Аз също мисля, не искам да се бъркам в никакъв случай в режисьорските решения, те са работа на театралите, че именно една амфора, която едва накрая се намесва в действието, може и така да го реши режисьорът, но на мене по ми се иска да бъде с реквизит, който е играл преди това, за да се получи една по-драматическа линия.

Иска ми се ако щете дори някоя нелепа смърт, въпреки че и с амфората е нелепа смърт. Дразни ме просто това влизане в последната секунда на пиесата на един реквизит, който дотогава никаква символна роля не е играл.

Но пак подчертавам, очевидно режисьорът търси това и той може би ще намери и нещо друго.

Като подчертавам пак това, което се говори за тази великолепна заангажирана в най-добрия смисъл на думата игра на актьорите, заангажирана режисура, защитаваща своите позиции, бих искал да се спра на два момента, които тука се обсъждаха, за играта на Велко Кънев - един актьор, към който аз имам подчертана слабост.

Мисля, че той недостатъчно подчертава именно това, за ко-

ето говори Чавдар. Аз дори бих казал: не манипулацията, не ловкостта, не хитростта, която е един момент. Това е подъл човек.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Разбира се. Това нещо личи. Надявам се личи в представлението.

БАНЧО БАНОВ: Подъл е. Той прави два доноса в пиесата. Първият е, че той е Игнатис. И ми се струва, че там може би тази вечер не се получи този акцент на подлия човек. Още ми се иска да се загатне.

И вторият момент е за застраховката. Той го издава. Той знае какво значи застраховката, как ще реагира на това нещо Амфореас.

Т.е. ще ми се от чисто литературна гледна точка тази подлост в характера, не случайно му е дадена такава една...

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Ами сцената с убийството.

БАНЧО БАНОВ: Енчо, братко, аз казвам моето усещане.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Да, извинявай.

БАНЧО БАНОВ: След това на мене ми се струва също така, че има още какво да се работи около образа на Амфореас у актьора. Той малко използва някои приспособления. Аз се извинявам, че се намесвам в едни сфери, които не са моя работа. Той малко използва приспособления на предишните двама. Той няма нужда от тях според мене. Той идва като определения в тази сфера бос. И над него има бос. Но той е тука определеният бос, той командва тези двама души. Аз бих казал, че той много ги убеждава. Тука може би и останалите актьори би трябвало да отреагират по-точно. Когато те говорят, когато те протестират, когато ние очакваме, че той ще отреагира за застраховката, той им казва: на ви папироска. Той знае, че ще се разправи с тях. Той е сигурен в тях. Той е единственият, който не употребява никакви циркаджилци. Той идва и знае, че ще получи това, което иска.

Т.е. би ми се щяло в ролята на Амфореас една по-пределна ако щете мекота на човек, който е жесток по даденост.

ГЕОРГИ САЕВ: И самочувствие.

БАНЧО БАНОВ: И по самочувствие.

Аз изцяло приемам постановката. Мисля, че др. Енчо Халачев - не помня тука кой каза това - още веднъж доказва своята любов към риска, към творческия експеримент. Мисля, че само с едни такива рискове и експерименти в кавички, защото смятам, че тука е доказан успехът в прочитането и в постановката на пиесата, изкуството изобщо се движи напред.

ПРЕДС. ДИКО БУЧЕДЖИЕВ: Друг иска ли думата?

Режисьорът.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Шом ми се предоставя възможност, ще кажа няколко думи, макар че не искам тези няколко думи да звучат като защита, тъй като когато човек прави нещо и го показва и счита, че трябва да бъде показано вече, то трябва само по себе си да говори и да защитава себе си с ония мерки, с които ние мерим едно художествено произведение.

Мисля преди всичко, че целта на нашата камерна зала е не само да дублира оня репертоар и оня кръг от проблеми, които ние разрешаваме чрез голямата сцена, а и един малко по-експериментален бих казал характер в най-добрия смисъл като обогатяване на изразни средства, обогатяване на палитрата на актьорите, изобщо една по-голяма територия, непозната, необичайна.

Защото кой от нас - критици, режисьори и актьори - може да каже с чиста съвест, че познава този вид театър? Кой го е гледал, пък и който го е гледал, така малко през плет го е видял само защото го е погледнал само. И къде у нас се играе подобна драматургия.

Това го казвам не за извинение, а за да подчертая именно

онова, което се спомена вече - че рискът при едно такова начинание съществува. Тука може или да се спечели, или да се загуби. Остава единствено, когато даже се загуби, удоволствието, че си се срещнал с едни необичайно сложни проблеми като театър, като мислене, като проблематика, които не биха могли така бързо и сръчно, а и категорично може би, да се изразят на един сценичен език. И аз нямам никак претенцията и амбицията да кажа, че категорично е изразено това, което е в пиесата. Още повече пиесата е толкова сложна, дава толкова възможности за други категорични решения, за друг вид решения, които също вероятно могат да бъдат защитени убедително и красноречиво.

Мисля - пак без да звучи като извинение - че спектакълът който гледахме тази вечер, е за мене малко неточен. Не го считайте като извинение, вие разсъждавате върху това, което видяхте. Но известна доза неточност имаше при този първи сблъсък със зрителната зала, с тази задушност, ако щете, която се получи в залата. Атмосферата стана напрегната като атмосфера именно на работа, като климат, върху който трябва да постъпят актьорите.

Това го казвам без да звучи като извинителен мотив. Това са неща за мене, които аз ги знам доколко са вина на това нещо и доколко не са намерени, тъй като голяма част от бележките явно се отнасят не само до това.

Разбира се малко ми е трудно да се съглася, че няма проявен вкус или пък точност на формата, тъй като особено за формат тъй като досега съм бил даже упрекван от др. Чавдар Добрев особено за формата в красивост и точност на формата. Много пъти е споменававал той тази дума по адрес на мои спектакли в свои рецензии.

Вярно, че се получи такова разпиляване тази вечер. Дълга да кажа обаче, че всички ония неточности, които се получиха, не

произтичат в никаква степен от актьорския екип. Това е един блестящ актьорски екип с едно невероятно заангажиране като пристрастие, като позиция, като отношение лично в представлението, с една атмосфера, която те създадоха - този именно екип, който тази вечер гледахте - в репетиционния процес. И досега, въпреки огромната товареност, днеска сме неделя, ние почнахме първите репетиции неделя, даже не репетирахме, защото нямаше кой да докара декорите на сцената тогава. За една седмица с двойни репетиции сутрин и вечер.

Така че искам да кажа, че това е един изключително талантлив колектив, който много гъвкаво, много подвижно реагираше, много изобретателно даже бих казал, и всички ония места, които създават у вас впечатление на импровизация, те са били насърчавани от мене като средство, макар някъде да звучи вероятно, че не е зафирсирано това нещо. Нищо подобно. В следващите представления аз те моля да дойдеш да видиш, и някой друг, нещата не са точно обратни, защото му скимнало така или има настроение да играе днеска с една октава по-високо, да речем да вземе една тоналност по-голяма.

Така че всички бележки ги приемам отправени лично към себе си като пожелания, които са отправени.

Бих искал да се спра тука само с две думи на образа на Велко Кънев, тъй като и Саев каза, че там има нещо неясно като функция. Аз много съжалявам, ако е така. Значи не е внимателно следено поведението му или може би той нещо неточно е направил. Но той още в биографията го носи това нещо. Един доста дълъг диалог има още в самото начало на сцената. Трябва много внимателно да се следи, тъй като пиесата и внимателно да се чете, не може много ясно да се разбере. Трябва втори път да се чете и пак не може ясно да се разбере. И трети, и четвърти, чак тогава почваш да разбираш какво е станало.

Още в самото начало искам да кажа, че има един диалог между Игнатис и Казановас, в който проличава именно тази нова качествена страна, за която говори Чавдар Добрев - тази подлост, която спомена определено с точната дума Банчо, това предателство, което той извършва, това приспособленчество, това бързо нагаждане към страната на силния, на измъкване, тази ловкост, която му служи като средство именно подчинено на тази цел. Вие го виждате докрай как той се измъква непрекъснато и пред Амфореас веднага се преустройва, готов е веднага да извърши предателство по току що склучения съюз с Игнатис. Изобщо една категория и страхливи едновременно и в страха си готови да изпаднат и в унижение, и да извършат предателство, и подлост, и приспособленчество. Една категория доста опасна според мене именно като категория, като една друга страна в целия този букет, алегоричен ако щете, както щете го вземете, представен от автора в тези трима души.

На места пък някъде, каквато е руската адаптация, са си позволили те именно да бъдат като категория не само като типове, но даже и като поколения. Да речем Игнатис е най-старото поколение, разлика ~~о~~ 10 години категорична на Казановас в средното поколение, още десет години назад Амфореас, още десет години е Мургос. Той е някъде към 20-годишен, ако онзи е 50-годишен, което първо аз не можах да го възприема, а за щастие и авторът изрева, когато разбра това нещо. В никакъв случай, кажа, няма това степенуване на поколения и не е търсено нарочно това нещо.

Така че, както виждате, дава възможност за едно по-свободно боравене.

Много сложни функции изпълнява героинята на Славка Славова и аз веднага бързам да кажа, че никак не съм съгласен със забележката, че тя повтаря като средство "Бягството". Гледал съм този спектакъл. Разбира се, както всички, много я харесвам там,

но не мисля, че се повтаря и като средство, и като цел, и като място на образа на героинята си, като движение на този образ, както контрапункт в цялото това нашествие, ако можем да го вземем, на тази брутална сила, на жертвена сила, каквато се прави в тези разсъждения. Но тя твърде многостранно според мен се домогва до тези различни страни, именно на тази илюзия и на това крушение на илюзията, на тази надежда, на това рухване на надеждата с една доста категорични художествени средства според мен, а не така декларативно само, подчертавайки тази външна страна, тази схема на движението на този образ. Той е може би един от най-сложните за мен за решаване образи и мисля, че не само във финала, както подчерта Саев, но в цялото движение като решение на образа на Славка това съществува. Ако щете, като започнете и с това мудно начало, за което се говори, и малко ми е странно защо пък всички трябва да почваме много устремно още в началото, да се сложи някакъв гем и да се препуска към финала. Нещата имат отливи и приливи. Ами вие вижте самите проблеми как се търкалят. Той започва с едно, па се връща назад, па върви в някаква тема, която изкача не знаеш от къде, един проблем, и се връща и се свързва наглед нелогично, някакъв алогизъм има, а като асоциация вече, като мислене, което трябва да настъпи малко по-късно, за да свържем това нещо и започнем да мислим, ни се вижда прескочен един етап, прескочен едно реално време, прескочен един нормален психологически бих казал процес, който трябва да протече в рамките на един познат театър, какъвто ние знаем или признаваме за строго психологически театър. Не че този няма психология. Не искам да кажа това. Обратното, както виждате тука, даже и е търсено на места това нещо. Но той е сложен поради своята - хайде и аз да употребя тази дума - еkleктичност, която драматургическият материал съдържа в себе си. Това е някакъв невероятен букет с много миризми, с много пах-

нене, не знаеш какъв чай ще излезе, като го свариш от това, от колкото точно билки каква доза трябва да подбереш, за да се определи точно и категорично.

И аз не мисля, че пък в категоричното определяне като яснота - искам точно да бъде разбран - като яснота, а не като мислене, тази категоричност не би ли обезсилила и обезсмислила така или иначе сложното строене, материал, който действително провокира мисленето и действително провокира нашите вътрешни асоциации с едно доста неспокойно съзнание - нещо, което е търсено определено в персонажите. И започвам от тука с Тодор Колев. Не случайно съм се спрял на него трябва да ви кажа. Имаше друг изпълнител, който се разболя. Разбира се той беше актьор от малко по-друг тип. Но когато трябваше да се замести актьорът, аз вече бях доста навлязъл в пиесата и трябваше сериозно да премисля и бях длъжен по-точно да мисля, познавайки вече по-точно пиесата, за да си определя да не бъде ~~само~~ това ~~само~~ само първото спасение и хващане.

Така че доста съзнателно и обмислено е вкарването на такъв тип актьор с такива средства. Аз мисля, че той е много органичен като актьор, за да бъде обвиняван в лековатост и в естрадность. На него за съжаление му е излязло малко едно име, че той носи нещо естрадно. Според мене той носи трагика. Според мене неговият хумор е тъжен. Той има едни тъжни очи, ако сте забелязали, даже и когато се смее. Има нещо клоунско, което е в професията му, в биографията на образа. Има нещо унижаващо, малко, някакъв дребен човек и едновременно понякога страшен, заради това, че този унижен човек е озверен.

Струва ми се това е ясно в неговото движение. Ако някъде не е точна формата, както на захте, тази вечер, то това е търсено. И на един опитен професионалист не може да не направи впечатление и да не се забележи, че тези неща са търсени в този смисъл,

в който актьорът движи своя образ нататъка.

За щастие, той разполага с доста богат арсенал от изразни средства, за да води много сполучливо и успешно това сложно лъкатушене в тези прагове и водопади, през които се придвижва неговият образ. И както виждате, той отново накрая ту жертва, ту насилник, но отново на финала излиза в това абсолютно подчинение.

Не мисля никак, че дори цирковият елемент, когато присъства в неговото изпълнение и в спектакъла като цяло, в самото представление, би трябвало да смущава, тъй като зад тези хора стоят едни много точни биографии - панаирджии и то от най-долен тип панаирджии, борци от най-долен тип, без правила, борба без правила, лумпени. Това са едни декласирани типове. Това личи също от поведението и на тримата.

Не мисля, че са някаква специално организирана мафия. Тя се създава, възниква и затова е страшна, поради ситуацията, която предоставя този климат да вирее по този начин.

Не мисля, че Амфореас идва готов насилник и знае какво ще получи от другите и така ще проявява само жестокост. Ами той тогава именно няма да има никаква функция или ще бъде ограбен сценически в неговото поведение по-нататъка какво да извършва. Доста трудно му е с тези лумпени, които никак не са му подчинени. На какво основание му са подчинени те той да ги организира, да демагогствува пред тях. И той много демагогства и не само пред тях, за да ги впрегне в своята работа и то след като един път те са бити от него, след като един път са изгубили доверието в него, разочаровани са от него, отново така да ги омагьоса, че да ги подчини. Никак не му е лека задачата.

Друг е въпросът за степента на постигнатото от Антон и аз не мисля, че там всичко е в ред и е по мед и масло. Но към това сме се стремили и това би трябвало да се забележи и да се

види - че образът му е доста по-сложен.

Разбира се има известни изхвърчания, известна неточност там в поведението му и като вик ненамерено, но това са бих казал несъвършенства на репетициите, тъй като за мен това е една репетиция и мисля, че тази не е най-добрата репетиция тази вечер определено. Досега, тъй като много качествено се движеше целият този процес, особено след ваканцията до днеска. Затова споменавам за тази некачественост тази вечер в скоби. Тя си има своите причини за мен и аз ще се мъча да ги отстраня, без да ви занимавам с това.

Така че ние сме се мъчили да набележим колкото се може сложни и от друга страна, обяснимо това поведение и такова поведение на тези хора и то в такава атмосфера, в такава ситуация попаднали, а не в друга - именно такава, каквато сега предразполага тяхното разкриване по един такъв начин.

Аз разбира се също не си правя илюзия, че това веднага ще бъде прието с акламации и ще се ръкопляска на него. Ето даже един член от съвета не дойде тука да се изкаже, предполагам поради същите смущения, макар че гледа представлението. Така че това ще бъдат много хора и аз няма да бъда изненадан от това, тъй като характерът на работата е такъв. Независимо от това, че когато авторът гледа, казва "това е моята пиеса, която съм написал". Аз не знам дали е точно неговата пиеса, която е написал, но във всеки случай ние сме се стремили по-богато и по-многообразно да постигнем това с една максимална художествена защита и убедителност.

Извинявайте за малко дългото обяснение. То пак излезе като защита, макар че казах, че няма да се защитавам, но не искам да се тълкува така.

Мисля, че в тези две представления след утрешната почивка която ще получат актьорите, тъй като те работеха по шест часа

сутрин и шест вечер, горе-долу към 12 часа на денонощие, във вторник, когато имаме двете репетиции, нещата малко ще се изменят даже бих казал не малко, а доста и като точност, и като форма. Това разпиляване идва от други неща, а не защото не е търсено. Така че се надявам да бъде по-добър и резултатът освен тези търсения, за които говорих, които съществуват в основата, и те ще бъдат такива и при всички останали представления. Надявам се даже ще вървят към едно подобрене, тъй като актьорите са неизбърпаеми в това бих казал опиянение, с което те репетираха и играеха. Аз просто използвам случая горещо да им благодаря за тяхната всеотдайност и художествена подкрепа.

Благодаря.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Друг някой иска ли да каже нещо?

Приключваме.

Имаме работа с едно много интересно произведение. Не знам дали някой от вас е гледал преди години един американски филм, който беше проектиран у нас, мисля, че заглавието му беше "Инцидент". В метрото двама души издевателствуваха върху пътниците по време на едно пътуване до момента, в който един войник с гипсирана ръка я вдигна и я стовари и те тогава разбраха, че има и нещо друго на този свят.

Това е едно произведение за една социална структура, която слава богу е твърде различна от нашата, но въпросът не се изчерпва само със социалната структура, в която наблюдаваме типове и историята, за която става дума.

Предполагам също си спомняте, че преди години у нас в един трамвай беше заклано едно момче и престъпникът си отиде в

къщи и в къщи беше арестуван.

Човек много често може да присъствува в трамвая или някъде другаде на сцени, да не говорим за бита на хората при съжителство и т.н., в които тази категория, която наблюдавахме тази вечер - аз малко опростявам нещата, за да ги изясня - вирее много хубаво и в нашата социална структура, не само в ония. Става въпрос за тези издеватели, за нагли хора, които вървят и тъпчат всичко в света и за техните жертви.

Те разбира се също са жертви, но те имат свои жертви, докато Архонти и Роза нямат свои жертви. Те са така да се каже последната степен на социалната стълбица.

В такъв смисъл аз смятам, че нещата са много ясни. Това е едно произведение с много точна и ясна характеристика, с много точен прицел и, да се изрази грубо, безкрайно полезно като урок и като нагледна представа за едно общество, за определени нрави, за неща, които са дълбоко античовешки и антихуманни.

Това беше и основното съображение, заради което ръководството на театъра реши да вземе тази пиеса и да я постави на сцената. И аз мисля, че решението беше абсолютно правилно, доколкото аз в случая говоря за качества на пиесата, радвам се, че поставихме това произведение. То има точно своето място на нашата каменна сцена.

Вярно, че на някои ще се хареса, на някои няма да се хареса, но кои са тези неща, които се харесват на всички или пък, които не се харесват на всички?!

Театърът като всяко изкуство, което живее в определени рамки на времето, има така да се каже своя днешна история, свое развитие и това развитие е плод и резултат на много търсения, понякога мъчителни, в някои моменти може да не бъдат във вярна посока, в други моменти ще бъдат във вярна посока. По друг път и по

друг начин развитието не може да става.

Далече съм от мисълта, че това произведение може да бъде пример за несполучлива посока в нашите търсения. Напротив, то е много сполучливо.

Актьорският колектив, който осъществява постановката, е добре избран талантлив колектив. Героите са много автентични. Много са автентични и тези издеватели, насилниците, и техните жертви. Това е една социална стълбица в капиталистическото общество на босовете, на макрата, на техните долустоящи - един омагьосан кръг, от който след като се влезе не се излиза или се излиза само умрял. Това е показано много добре и в тази интерпретация, която ние гледахме тука, с напразните надежди на някои от героите, че могат да се измъкнат от този митичен господин Амфореас, с който всички сметки са разчистени, но в решителния момент той отново се появява на сцената.

Естествено, едва ли може да се каже, че всички постижения са равни. Тука др. Халачев оправда забавеното начало. Разбира се всяко начало може да се забави. Не е необходимо всичко да бъде динамично. Но на мене ми се струва, че наистина то е малко повече удължено, отколкото трябва. Аз поне изпитах такова чувство. Аз познавам и пиесата и съм гледал някои репетиции, но въпреки това ми беше много интересно да следя действието.

Не знам доколко е сполучливо накрая убийството с тази амфора, което не е по автора, и не знам дали то е необходимо, ако зрителят не може да почувствува цялата трагичност на тази история в която може да има на много места смях, но тя е по същността си една дълбоко трагична история и за тези жертви, които са на най-ниското стъпало, и за по-горните, и за самия господин Амфореас - едно общество, което е ужасно блато и в което всеки трябва да стъпи върху някого, за да може по някакъв начин да вземе глътка въз-

дух, и за тези жертви, които няма върху кого да стъпят.

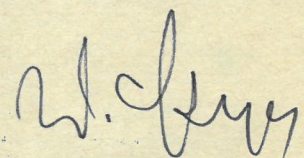
Смятам, че това, което каза Енчо Халачев тука като защита на актьорите, беше много точно. Аз не виждам как би могло да се осъществи едно такова произведение по друг начин освен по линията на цялото това богатство от превръщения, от метаморфози от комедииното в трагичното, фарса, всичко това, което разкрива едно голямо богатство и на произведението, и на живота, както и режисьорът - искам тука да му направя този комплимент - според мен правилно е намерил верния път.

Никога след художествен съвет ние не разполагаме с достатъчно време, за да кажем, че всичко ще бъде оправено, но актьорският колектив е много опитен и се надявам, че в най-близко време качеството на спектакъла ще бъде много категорично, нещата ще бъдат много изяснени до такава степен, че публиката наистина да излиза потресена от една картина, която е показана пред очите ѝ. Това трябва да бъде целта на нашето представление.

Закривам заседанието.

/Закрито в 23,25 часа/

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/Д. Фучеджиев/

СТЕНОГРАФ:

/Л. Лазов/